

Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen zijn een belangrijk moment om de inwoners van de stad mede richting te laten geven aan het beleid voor de komende jaren. Dit is het programma van het CDA-Breda, voor de periode 2010-2014. Er is aan geschreven door tientallen CDA'ers uit Breda: raadsleden, kandidaat-raadsleden, bestuurders en gewoon, betrokken leden. Het resultaat is een breed gedragen programma, dat het CDA in de komende raadsperiode wil gaan uitvoeren.

Het programma is door het Algemeen Bestuur van het CDA behandeld en in concept vastgesteld op 25 augustus 2009. Het bestuur heeft het daarna naar alle leden gestuurd, met het verzoek zo nodig te reageren. Het is aan de ledenvergadering ter goedkeuring voorgelegd op 16 november 2009, na inhoudelijke behandeling op de ledenvergadering van 21 september. Amenderingen en opmerkingen van deze vergadering zijn in dit programma verwerkt.

Het CDA is een volkspartij, met steun onder alle bevolkingsgroepen. Wij zijn er niet voor de belangen van één bepaalde bevolkingsgroep, sociale klasse of godsdienst. Het CDA heeft een vast geloof in democratische waarden en de bestaande maatschappelijke en culturele instellingen. De christelijke levenshouding is het uitgangspunt van ons handelen. In onze statuten is deze grondslag vastgelegd. Vanuit deze grondslag is het (landelijk)Program van Uitgangspunten geschreven, dat ook de basis vormt voor het programma van het CDA-Breda.

Ook in Breda wil het CDA er als open politieke vereniging zijn voor alle inwoners. Wie geïnteresseerd is in meer informatie over het lidmaatschap of over actieve deelname aan het CDA-Breda nodigen wij graag uit zich te melden bij het bestuurssecretariaat: Marc Groothuise Pastoor Vermunststraat 11, 4851 CR Ulvenhout. E-mail: bestuur@cdabreda.nl

Pim Gooijers
Afdelingsvoorzitter CDA Breda

Jac Trum
Voorzitter programmacommissie

Inhoudsopgave:

Visie in het kort	2
1. Economische ontwikkelingen	3
2. Leefbaarheid en veiligheid	7
3. Gezins- en generatiebeleid	11
4. Participatie	14
5. Sociaal beleid	17
6. Milieu- en natuurontwikkeling	20
7. Mobiliteit en verkeersveiligheid	24
8. Cultuur	28
9. Ruimtelijke ordening, inrichting en gebruik	31
10. Onderwijs	36
11. Bestuur, middelen, organisatie en dienstverlening	38

Het CDA Breda: ondernemend en sociaal

Alleen in een economisch gezonde stad kun je een verantwoord sociaal beleid voeren. De economische crisis drukt ons hard op de feiten: in de komende gemeenteraadsperiode zal de stad alle zeilen bij moeten zetten om de welvaart die in de afgelopen jaren alleen maar toenam te kunnen vasthouden. Daarvoor vindt het CDA het nodig dat het bedrijfsleven ruim baan krijgt. Regels die niet absoluut nodig zijn worden afgeschaft en het gemeentelijk apparaat wordt nog meer uitgedaagd tot een klantvriendelijke- en meedenkende houding. Naar het bedrijfsleven, maar natuurlijk ook naar alle burgers van onze mooie stad Breda.

Om economisch sterk te staan moet verder worden gekeken dan onze stadsgrenzen. Breda heeft een verantwoordelijkheid naar heel West-Brabant en de samenwerking met alle gemeenten uit de regio moet worden verbeterd. Alleen samen staan we sterk.

Een extra uitdaging wordt het daarbij om de lasten waar mogelijk te verlichten. Waar bij het bedrijfsleven en de bewoners van de stad de broekriem moet worden aangehaald kan het natuurlijk niet zo zijn dat de gemeentelijke lasten toenemen.

Volop aandacht moet er ook zijn voor een veilige stad. 'Schoon, heel en veilig' zijn basisvoorwaarden om je thuis te kunnen voelen in een stad en daar wil het CDA graag voor zorgen. De talloze projecten ter bestrijding van criminaliteit en overlast en het bevordering van de veiligheid moeten doorgaan en waar mogelijk nog verder worden verbeterd. Het CDA zal zich in blijven zetten voor het aanpakken van overlast door coffeeshops en straathandel.

Daarbij moet het ook leuk zijn. Duizenden mensen bezoeken onze stad vanwege de grote hoeveelheid evenementen en niet voor niets werd ons stadscentrum gekozen als de 'Beste Binnenstad' van Nederland. Breda zet zich daarmee nationaal en internationaal op de kaart. Het evenementenbeleid kan verder worden versterkt waarbij het niet gaat om méér, maar om nóg beter.

De aandacht van het CDA gaat niet alleen naar de binnenstad. Wij vinden dat de wijk- en dorpsraden nog krachtiger ondersteund moeten worden. De eigenheid van onze dorpen moet worden gewaarborgd, terwijl het woonklimaat verder kan worden verbeterd. Het CDA neemt wijken en dorpen serieus.

Het CDA pleit niet alleen voor het verder opwaarderen van het onderwijs in onze stad tot op universitair niveau, maar heeft vooral ook oog voor het basis- en middelbaar onderwijs. Alleen met goed onderwijs kan onze jeugd opgroeien tot verantwoorde burgers die hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Goed onderwijs moet ook goed gehuisvest worden.

Hetzelfde geldt voor de sportvoorzieningen die in onze stad nodig zijn. Sport- en vrijwilligerswerk wordt door het CDA krachtig ondersteund. Wij mogen onszelf rijk prijzen met de grote hoeveelheid vrijwilligers die dat allemaal mogelijk maken en die daarbij best wat ondersteuning kunnen gebruiken.

Ouderen verdienen speciale aandacht van het CDA. Er moet een voldoende aanbod van geschikt- en betaalbaar wonen komen, zodat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Welzijnsvoorzieningen en sociaal-culturele voorzieningen moeten meegroeien met de behoefte.

Bestuur CDA, afdeling Breda

1. Economische ontwikkelingen

Uitgangspunten

Anders dan in vorige raadsperioden verkeert de economie op dit moment in zwaar weer. Voor het CDA betekent dat: 'handen uit de mouwen en voortdurende aandacht voor het verbeteren van het economisch klimaat in Breda'. Daartoe formuleren we twee hoofdlijnen:

- 01 Er wordt prioriteit gegeven aan uitgaven die bijdragen aan versterking van de regionale economie.
- 02 De inspanningen van de gemeente Breda moeten gericht zijn op het verlagen van de administratieve lastendruk en deregulering voor het bedrijfsleven. De gemeente heeft daarbij een klantgerichte opstelling.

Uitgangspunt voor het beleid is de Economische Impulsnota Breda. De gunstige ligging van Breda als centrum van de regio Zuid West Nederland moet optimaal benut worden.

Ondernemingsklimaat:

- 1.1 Om het ondernemingsklimaat waar mogelijk te verbeteren voert het gemeentebestuur structureel overleg met (vertegenwoordigers van) het lokale bedrijfsleven.
- 1.2 Ondernemers worden tijdig betrokken bij gemeentelijke plannen en maatregelen die van invloed zijn op het bedrijfsleven.
- 1.3 Het economisch samenwerkingsverband met de Chinese regio Yangzhou wordt de komende raadsperiode voortgezet.

Logistiek

- 1.4 De functie van Breda als logistieke hotspot moet worden versterkt. Daarvoor moeten de weg- en spoorverbindingen verder worden verbeterd.
- 1.5 Breda zet zich in voor een directe spoorverbinding met Utrecht en verbetering van de A27.
- 1.6 De gemeente werkt in haar logistieke beleid en visieontwikkeling samen met de logistieke opleiding TIAS.

Kennis

In de concurrentie met andere regio's is 'kennis' een bepalende factor voor vestiging van bedrijven. Stimulering van het kennisniveau blijft ook nodig om Breda aantrekkelijk te laten zijn voor jonge mensen.

- 1.7 Initiatieven voor onderwijs op universitair niveau worden ondersteund.
- 1.8 Breda stimuleert de internationalisering van het onderwijs, waarbij ook aandacht is voor huisvesting en ontwikkeling van hoger onderwijs op een universitaire campus. Wetenschappelijk, nationaal en internationaal onderwijs op gebied van logistiek, onderhoud, toerisme, vrije tijd en militaire wetenschappen vergroot de

aantrekkelijkheid voor bestaande en nieuw te vestigen nationale- en internationale bedrijven.

- 1.9 Ter vermindering van voortijdige schooluitval in het VMBO en MBO stimuleert de gemeente de samenwerking tussen VMBO / MBO, en leerlingen, ouders en het bedrijfsleven.

Bestaande plannen realiseren

Bestaande plannen moeten voortvarend worden uitgevoerd, waarbij

- 1.10 prioriteit wordt gegeven aan majeure projecten, zoals Via Breda, de ontwikkeling van een evenementenhal en het NAC terrein.
- 1.11 Daarnaast is het nodig om de aantrekkelijkheid van bestaande wijken en winkelgebieden te vergroten. De uitdaging daarbij is om naast renovatie ook zorg te dragen voor adequate voorzieningen in de wijkwinkelcentra, zoals parkeergelegenheid en voldoende veiligheid. Winkelvoorzieningen in de wijken zijn belangrijk voor de sociale infrastructuur van de stad.

Bedrijventerreinen

- 1.12 De gemeente pakt de herstructurering en revitalisering van bestaande bedrijventerreinen versneld op. De doelen voor heruitgifte op bestaande terreinen opgenomen in de Structuurvisie Bedrijventerreinen moeten worden gehaald. Het gaat om 30 hectare op Emer/Krogten, 17 hectare bij de Greenery/Beneluxpark en 7 hectare bij het Douaneterrein Hazeldonk.
- 1.13 Voor het uitgiftebeleid van bedrijventerreinen is regionale afstemming noodzakelijk. Daarvoor wordt met de West-Brabantse gemeenten een gezamenlijk grondbeleid ontwikkeld.

Werkgelegenheid

Werkgelegenheidsbeleid is door de economische crisis actueler geworden dan ooit.

- 1.14 De gemeente maakt optimaal gebruik van de stimuleringsmaatregelen die het rijk aanbiedt.
- 1.15 Her- en bijscholing zijn instrumenten om ouderen aan het arbeidsproces te laten deelnemen.
- 1.16 Stimulering van de bedrijvigheid in de wijken en dorpskernen is noodzakelijk om de groeiende kleinschalige bedrijvigheid van bijvoorbeeld eenmansbedrijven ook in Breda kansen te geven.

Regionale samenwerking

- 1.17 De regionale samenwerking in West-Brabant is in de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar kan verder worden geïntensiveerd. Breda neemt daarin een leidende rol.
- 1.18 De positie van West-Brabant in provinciaal verband moet worden versterkt, maar er wordt ook ingezet op samenwerking met Zeeland.

Promotie en toerisme

Als centrumgemeente, maar ook als historische stad kan Breda zich uitstekend profileren op het gebied van toerisme, nationaal en internationaal. Het beschikken over aantrekkelijke evenementen en een goed uitgaanscentrum vergroten de toeristische aantrekkelijkheid van Breda voor verschillende categorieën van bezoekers.

- 1.19 In de komende raadsperiode wordt een evenementencentrum (hal) gebouwd.
- 1.20 Een evenementenbureau krijgt een coördinerende en ondersteunende rol voor alle te houden evenementen en vervult een belangrijke rol in de promotie van Breda als congresstad.
- 1.21 Met de West-Brabantse gemeenten wordt ook samengewerkt om de aantrekkelijkheid van de regio te promoten. De gemeente zet zich in om de 'Taptoe' naar Breda terug te krijgen.

Service

- 1.22 De gemeente faciliteert de doorontwikkeling van het Werkgevers Service Punt en het Servicepunt Detailhandel om tot een betere samenwerking te komen tussen de afdeling Werk & Inkomen, het UWV Werkbedrijf en het lokale bedrijfsleven: één loketfunctie.

Detailhandel

- 1.23 Het CDA kiest voor dynamiek en vernieuwing in de detailhandel, maar vindt vooral ook dat er een fijnmazig net van detailhandel moet worden gehandhaafd. Voor iedereen de winkel op een redelijke afstand.
- 1.24 Daarbij blijft de Bredase binnenstad, de 'Beste Binnenstad van Nederland', het belangrijkste koopcentrum voor de regio. Voor de binnenstad kiest het CDA voor de samen met ondernemers vastgestelde visie 'Het Stadshart moet kloppen', die gerealiseerd wordt.
- 1.25 Wegens het belang van de binnenstad wordt binnen het college een 'coördinerend wethouder binnenstad' aangesteld.

Innovatie

- 1.26 Initiatieven voor innovatieve ontwikkelingen op diverse terreinen worden aangemoedigd en waar mogelijk versterkt.
- 1.27 De elektronische infrastructuur van de stad, de digitale snelweg, wordt waar nodig verbeterd.
- 1.28 Samenwerking in innovatie met het onderwijs en het bedrijfsleven wordt ondersteund. Breda blijft actief deelnemen aan het Innovatie Actieplan West-Brabant.
- 1.29 De gemeente bevordert de vestiging van elektrische oplaadstations en accu wisselplaatsen voor elektrische auto's.
- 1.30 De gemeente bevordert startend ondernemerschap, door samen met de Kamer van Koophandel een startersloket op te zetten, dat niet alleen een centraal punt is voor

startende ondernemers, maar dat ook alle startersinitiatieven in de stad coördineert.

Economie

Het CDA wil:

- *realisering van de directe spoorverbinding met Utrecht en verbetering van de A27;*
- *realisering van Via Breda;*
- *dynamiek in de detailhandel, waarbij de 'beste binnenstad' het belangrijkste koopcentrum blijft en de visie 'Het Stadshart moet kloppen' in de komende periode vorm krijgt, met een coördinerend wethouder binnenstad;*
- *versterking van het evenementenbeleid. In de komende raadsperiode wordt een nieuwe evenementenhal geopend en komt de Taptoe terug;*
- *versnelde herstructurering en revitalisering van bedrijfsterreinen, ook in de wijken en dorpen;*
- *Breda nog aantrekkelijker maken als vestigingsplaats voor hoofdkantoorfuncties in de Benelux;*
- *uitbreiding van de digitale infrastructuur;*
- *de realisatie van een internationale school in de komende raadsperiode;*
- *de stimulering van initiatieven om een goede afstemming te bereiken tussen VMBO, MBO en HBO. Ook is een intensievere samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven noodzakelijk om een goede aansluiting op de arbeidsmarkt te bewerkstelligen;*
- *intensivering van de regionale samenwerking, ook met Zeeland, teneinde de positie van West Brabant ten opzichte van rijk, provincie en Brabant Stad te versterken.*

2. Leefbaarheid en veiligheid

Kernwoorden bij leefbaarheid zijn: schoon, heel en veilig. Dat wil zeggen dat de buurt veilig is, dat er toezicht is, dat straatmeubilair in goede staat moet zijn en snel wordt gerepareerd, dat het openbaar groen goed wordt onderhouden en dat er winkel-, sport-, speel-, zorg- en ontmoetingsvoorzieningen zijn voor alle leeftijden. Maar ook dat er geen hinder is van verkeer, stank of geluid, of van personen die overlast veroorzaken. Leefbaarheid betekent ook: waar gemeenschapszin is, waar mensen elkaar kennen, zich betrokken voelen en dingen samen doen. Kortom: buurten waar het aangenaam wonen is.

Het garanderen van veiligheid en leefbaarheid zijn primaire overheidstaken. Veiligheid is, zo blijkt uit veel onderzoeken, een hoofdprioriteit. Het CDA vindt daarom dat er een duidelijk veiligheidsbeleid nodig is dat met daadkracht wordt uitgevoerd. Het CDA pleit daarbij een tweesporen-beleid: zowel repressieve als preventieve maatregelen zijn noodzakelijk.

Criminaliteit en overlast

2.1 Overtreders moeten hard worden aangepakt. Dit is nodig om de sociale samenhang en geborgenheid terug te brengen in buurten, wijken en dorpen.

Hiervoor is nodig:

- stevige aanpak van de harde kern veelplegers;
- structurele aanpak van ontspoorde jongeren via heropvoeding;
- geen tolerantie voor veroorzakers van problemen en overlast;
- directe aanpak waar zich problemen voordoen;
- strikte handhaving van leerplichtwet;
- direct straf bij de daad: 'lik op stuk beleid';
- aanspreken van ouders bij overlast van jongeren;
- meldpunt voor crimineel gedrag;
- uitplaatsing uit wooncomplexen of buurten van personen die blijvend overlast veroorzaken.

2.2 De projecten voor 'Veilig ondernemen' (KVO) in het stadscentrum en in wijk- en buurtcentra worden ook de komende periode voortgezet en uitgebouwd.

2.3 In samenhang met repressief beleid behoort een actief preventief beleid te worden uitgebouwd. Overlast van hangjongeren kan mede worden voorkomen of beperkt door te zorgen voor voldoende voorzieningen voor de jeugd.

2.4 Buurtregisseurs kunnen jongeren en omwonenden bij elkaar brengen door meer wederzijds begrip te kweken en afspraken over gedrag te maken.

2.5 Het CDA wil dat de gemeente het 'horeca convenant' strakker handhaaft, met name waar het gaat om het schenken van alcoholische drank aan jongeren onder de 16 jaar.

2.6 Het CDA wil af van de zogeheten 'happy hours', die op vrijdagmiddag grote groepen jongeren aan de drank zetten. Het college onderzoekt welke maatregelen te nemen zijn, met als doel de 'happy hours' onmogelijk te maken.

- 2.7 Het CDA wil dat medio 2011 een brede evaluatie plaatsvindt van de effecten van het huidige horeca sluitingstijdenregime, op basis waarvan met betrokken partijen nadere afspraken gemaakt kunnen worden.
- 2.8 Het CDA is verontrust over de aanhoudende stroom van berichten over het gebruik van harddrugs, waaronder cocaïne, zeker ook onder jongeren. Het CDA pleit voor een intensief ontmoedigings- en afkickbeleid.
- 2.9 Handhavers uit alle geledingen worden getraind om het gebruik van harddrugs te onderkennen. Bij jongeren die harddrugs gebruiken, is een actief beleid noodzakelijk om het gebruik tegen te gaan en verder verval in drugsgebruik te voorkomen.
- 2.10 Het CDA wil dat de gemeente samen met partijen als politie en justitie onderzoekt waar in Breda de geldstromen uit de 'onderwereld' in de 'bovenwereld' te voorschijn komen. In Breda zijn verschillende gevallen bekend van financiering van onroerend goed met crimineel geld. Een actief beleid kan voorkomen dat criminelen een grotere greep krijgen op delen van de onroerend goed markt, om vervolgens bij de economische opleving nog grotere, legale, winsten te incasseren. Aanpak is ook noodzakelijk om gezonde verhoudingen in de markt te handhaven en gewone kopers en huurders niet te benadelen.

Stoppen met gedoogbeleid

Gedoogbeleid en gedoogcultuur leiden tot verlies van respect voor de wet.

- 2.10 Het CDA wil een verbod op coffeeshops, te beginnen met het verbieden van coffeeshops in de buurt van scholen, sportaccommodaties, jeugdvoorzieningen en kinderrijke woonwijken. Een strikt toezicht op de naleving van de beperkende criteria (AHOJG) is voor het CDA uitgangspunt. Bij overtreding van één of meer van deze criteria volgt intrekking van de gebruik- en gedoogvergunning, waarop de coffeshop moet worden gesloten.
- 2.11 Het CDA wil daarom:
- dat zo spoedig mogelijk een pasjessysteem wordt ingevoerd, waarmee drugstoeristen uit Breda worden geweerd.
 - het sluiten van de coffeeshops binnen de 500 meter (in vogelvlucht; gemeten) van scholen en jeugdcentra op korte termijn;
 - bij overschrijding van de criteria en/of overlast: directe sluiting;
 - aanpak van straathandel, drugshandel op scholen en jeugdcentra;
 - huisuitzetting van wietkwekers;
 - een meldpunt voor straathandel en overlast.

De stad is van de burger: neem je verantwoordelijkheid

De stad is van de burgers. Het is dus allereerst het eigen belang van de burger om de stad schoon en veilig te houden. Het CDA vindt dat de burger zich daarvan rekenschap moet geven en dus ook zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Het gaat hierbij om verantwoord(elijk) burgerschap, waarbij wij anderen aanspreken zoals we zelf willen worden aangesproken.

Hiervoor is nodig:

- 2.12 Burgerinitiatieven om de leefbaarheid en veiligheid te vergroten worden ondersteund. De burgers worden betrokken bij het opstellen van veiligheidsplannen voor buurten en wijken.
- 2.13 Opvoeding en voorlichting wordt gegeven over verantwoordelijk burgerschap; campagnes om gewenst gedrag te versterken (antialcohol, antidrugs, zorg voor elkaar, burenhulp, etc.)
- 2.14 Er komt een meldpunt waar burgers gesignaleerde misstanden en overlast kunnen melden, inclusief 'huiselijk geweld' en discriminatie.
- 2.15 Er wordt informatie gegeven (feedback) wat met de signalen gebeurt.

Informeren

Om adequaat beleid te kunnen maken moeten de problemen bekend zijn. Ook de burger heeft recht om te weten hoe het met de leefbaarheid en veiligheid van zijn buurt of wijk gesteld is. Zo kan de politie meer preventief optreden door burgers te informeren over inbraakgolven in wijken.

- 2.16 Het CDA wil een gedecentraliseerd veiligheidsbeleid, waarin dorps- en wijkraden meedoen en waarbij de burger kan worden betrokken.

Daarvoor is nodig:

- leefbaarheids- en veiligheidsplannen op buurt en wijkniveau;
- meedoen hierin van dorps- en wijkraden en bewoners;
- periodieke publieke informering van de stand van zaken en de behaalde resultaten.

Sociale samenhang

Het CDA vindt het terugbrengen van sociale samenhang in buurten, wijken en dorpen van groot belang. Een afnemend 'buurtgevoel' kan leiden tot een gevoel van sociale onveiligheid. Wijk- en dorpsraden en wijkregisseurs moeten een actieve rol spelen om mensen van alle leeftijden en gezinden bij elkaar te brengen om het buurtgevoel te versterken. Dat heeft ook een positief effect op de verantwoordelijkheidszin van de burgers voor hun eigen wijk.

Daarvoor is nodig:

- steunen van verenigingen en gemeenschapsactiviteiten;
- beschikbaar stellen van gemeenschapsvoorzieningen (buurthuizen, clubhuizen, sportvelden);
- creëren van ontmoetingsruimten of trefpunten: speeltuinen, parken, attracties;
- aantrekkelijke groenvoorzieningen;
- tegengaan van verloedering (graffiti, zwerfvuil);
- handhaven van kleinschalige voorzieningen (winkels, gezondheidszorg, markten, dienstencentrum).

Veiligheid

Het CDA wil:

- *een helder veiligheidsbeleid formuleren en dit daadkrachtig uitvoeren; een bijdrage leveren aan het bevorderen van verantwoord burgerschap;*
- *continuering en uitbreiding van veiligheidsprojecten in de stad, dorpen en wijken;*
- *de komende periode gericht toewerken naar vermindering van criminaliteit en overlast;*
- *meer optreden tegen de handel in drugs op straat en in scholen, jeugdcentra en uitgaansgelegenheden;*
- *preventie van belang laten zijn en tijdelijk een zwaarder accent op repressie leggen;*
- *maatregelen ondersteunen die de veiligheid in Breda verbeteren;*
- *een betere samenwerking van alle partijen die bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid zijn betrokken in een 'Veiligheidshuis';*
- *de huidige rampenorganisatie uitbouwen naar een crisisbestrijdings- en crisisbeheersingsorganisatie.*

3. Gezins- en generatiebeleid

Visie gezinsbeleid

Door opvoeding wordt kinderen en jongeren geleerd met regels en verantwoordelijkheden om te gaan. Kinderen, jongeren, grootbrengen is een uitdaging. Uiteraard zijn ouders primair verantwoordelijkheid voor de opvoeding. Heel veel ouders bieden hun kinderen een veilige, geborgen en stimulerende gezinssituatie. Voor steun komen er Centra voor Jeugd en Gezin, waar jongeren én ouders terecht kunnen met alle soorten vragen en waar zij adequaat en zeker niet betuttelend behandeld worden. Het Centrum voor Jeugd & Gezin moet niet een 'probleemcentrum' worden waar men alleen naartoe gaat als het echt niet meer gaat. Met de bundeling van krachten in de centra is het juist mogelijk mensen en kinderen in de beginfase van mogelijke problemen goed op te vangen.

De gemeente Breda is al druk bezig met de opzet van de Centra voor Jeugd & Gezin. Er zijn inmiddels al centra in De Hoge Vugt en de Haagse Beemden. De gemeente heeft daartoe overleg met allerlei maatschappelijke organisaties. Het CDA wil dat dat contact tussen gemeente en maatschappelijke organisaties blijft bestaan, ook wanneer de Centra voor Jeugd & Gezin in werking zijn. De gemeente moet betrokken blijven, mede omdat de gemeente deze centra tevens moet benutten ten bate van het gemeentelijk beleid. De samenwerking van organisaties achter één loket moet leiden tot een adequatere behandeling van hulpvragen en tot een steeds integraler beleid op het gebied van Jeugd en Gezin. Een voorbeeld daarvan is de koppeling aan preventieonderwerpen als alcohol- en drugsmisbruik onder jongeren.

Bij de realisatie van de Centra voor Jeugd & Gezin heeft Breda de regierol voortvarend op zich genomen. Deze rol zou Breda echter in het gehele werkveld van de jeugdzorg moeten spelen.

Het CDA wil zijn gezinsbeleid de komende periode als volgt verder inhoud geven:

- 3.1 Gezins- en opvoedingsondersteuning wordt gemakkelijk toegankelijk en beschikbaar voor ouders die daaraan behoefte hebben.
- 3.2 Om werk, maatschappelijk functioneren, in combinatie met zorg voor het gezin mogelijk te maken moet Breda beschikken over goede, voldoende en evenwichtig gespreide betaalbare kinderopvang. De gemeente speelt daarin een actieve rol. Kinderopvang in (brede) schoolgebouwen ziet het CDA ook als een van de mogelijkheden.
- 3.3 Peuterspeelzalen vervullen een belangrijke functie in het voorbereiden van kinderen op het basisonderwijs en in het aanleren van groepsgedrag. Voor kinderen vervullen peuterspeelzalen een belangrijke functie in het bestrijden van maatschappelijke achterstand en het bevorderen van integratie. Het CDA wil de deelname van allochtone ouders aan voorschoolse voorzieningen actief bevorderen. Omdat die achterstand mede veroorzaakt wordt door een taalachterstand steunt het CDA voorzieningen die de taalachterstand van peuters wegnemen.

Visie jongerenbeleid.

Jongeren zijn onze toekomst en het CDA wil in deze toekomst investeren. Dit door het verschaffen van goed onderwijs, adequate onderwijshuisvesting, het creëren van (sport)voorzieningen voor jongeren en de aanpak jeugdwerkloosheid en vroegtijdige schooluitval. Dit willen wij vormgeven door:

- 3.4 Meer gemeentelijke inzet voor het realiseren van maatschappelijke stages en het voorkomen van vroegtijdig uitval. Het bevorderen van participatie is voorwaarde bij steun aan projecten en voorzieningen.
- 3.5 Het stimuleren van sportbeoefening in verenigingsverband. Daarbij worden sportverenigingen uitgedaagd om een wijkfunctie te vervullen op sociaal terrein. Samenwerking sport en onderwijs c.q. cultuur zal verder bevorderd worden.
- 3.6 Bij het jongerenwerk moet de jongere centraal staan en niet de instellingen. Er mag niet gewacht worden tot er problemen ontstaan maar er moet worden ingespeeld op situaties waarin jongeren extra risico lopen. Onder meer door de inzet van jeugd- en jongerenwerk.
- 3.7 Voor jongeren moeten goede accommodaties beschikbaar zijn, die ook met hun inspraak worden gerealiseerd. De gemeente stimuleert dat jongeren betrokken worden bij het op vrijwillige basis leveren van een bijdrage aan het beheer, het onderhoud en de instandhouding van accommodaties.
- 3.8 Om jongeren beter voor te bereiden op en sterker te betrekken bij het functioneren van de samenleving is het CDA voorstander van het instellen van een pluriform Jongerenplatform, waarin werkende en studerende jongeren gestructureerd overleg plegen met lokale politici over economische, sociale, ruimtelijke, financiële, culturele, milieutechnische en onderwijskundige aangelegenheden.
- 3.9 Vrijwillig kader in de vele Bredase verenigingen verdient professionele ondersteuning door middel van opleidingen en begeleiding waar nodig.

Visie ouderenbeleid

Ook op gemeentelijk niveau moet het ouderenbeleid anticiperen op het gegeven dat het aantal ouderen sterk stijgt. De inhoud en het effect van het beleid moet in omvang en intensiteit meegroeien met de toenemende vergrijzing en de daarmee samenhangende behoeften van ouderen zoals het tegengaan van vereenzaming. Het CDA wil activiteiten stimuleren en faciliteren die gericht zijn op ontmoeting. Het project 'Geschikt wonen voor Iedereen' (GWI), met daarin zogenoemde 'zorgcirkels' en 'zorgkruispunten', is een uitstekend en stimulerend voorbeeld hoe beleidsterreinen in het gezins- en generatiebeleid geïntegreerd kunnen worden toegepast.

Kwetsbare ouderen (o.a. alleenstaanden, gehandicapten en ouderen met een allochtone achtergrond) verdienen bijzondere aandacht.

Wonen

- 3.10 Het gemeentelijk huisvestingsbeleid, dat in een meerjarenplan wordt vastgelegd, moet voorzien in de behoeften aan geschikte en betaalbare woonvormen voor

ouderen, uitgaande van het gegeven dat deze doorgaans zo lang mogelijk zelfstandig en in hun eigen omgeving willen blijven wonen.

- 3.11 Het CDA wil nader onderzoek naar de mogelijkheden om Mantelzorgwoningen te realiseren bij particulieren, bijvoorbeeld door het plaatsen van een extra woonunit in de tuin, om daar tijdelijk één of twee ouders 'thuis' te kunnen verzorgen.

Zorg

- 3.12 De woon- en zorgcentra krijgen zo veel mogelijk ook een wijkfunctie waarbij de wijkbewoners betrokken worden
- 3.13 De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) regelt vormen van maatschappelijke ondersteuning, die het mensen mogelijk maakt zo lang mogelijk zelfstandig te functioneren. De uitvoering van de WMO dient te gebeuren in intensief overleg met zorgvragers en zorgverleners, waaronder mantelzorgers. Het zorgaanbod moet herkenbaar vraaggericht functioneren.

Welzijn

- 3.14 Welzijnsvoorzieningen dragen in belangrijke mate bij aan het geestelijk en lichamelijk welbevinden en aan de leefkwaliteit van ouderen. Deze voorzieningen moeten derhalve meegroeien met de behoeften en niet verdwijnen of verschromelen.
- 3.15 Het CDA is van oordeel dat goede en efficiënt functionerende welzijnsvoorzieningen de druk op de zorgvoorzieningen verlichten.
- 3.16 Tot de welzijnsvoorzieningen rekent het CDA ook sociaal-culturele activiteiten die gericht zijn op bevordering van de zelfredzaamheid en samenlevingsopbouw, op stimulering van maatschappelijke participatie en het tegengaan van sociaal isolement, o.a. door non-formele educatie en instandhouding van de mobiliteit (deeltaxi en openbaar vervoer).

Gezins- en generatiebeleid

Het CDA wil:

- *voldoende betaalbare kinderopvang;*
- *deelname aan voorschoolse voorzieningen door allochtone Bredanaars actief bevorderen en taalachterstand wegnemen;*
- *meer gemeentelijke inzet voor het realiseren van maatschappelijke stage;*
- *inspraak over- en verantwoordelijkheid voor jongerenaccommodaties door jongeren;*
- *het beleid over 'Geschikt Wonen voor Iedereen' (GWI) met volle vaart doorzetten.*
- *betrokkenheid van gemeente bij centra voor jeugd & gezin, ook nadat deze gerealiseerd zijn;*
- *activiteiten stimuleren waarin ouderen elkaar ontmoeten;*
- *serieus omgaan met belangenorganisaties en andere maatschappelijke instellingen en daarmee duidelijke afspraken maken;*
- *een jongeren- en ouderenplatform instellen voor regulier overleg met 'de politiek'.*

4. Participatie

Visie

Een levendige gemeente bruist van maatschappelijke energie. Een actief verenigingsleven en een gezond bedrijfsleven, maar ook deelname en betrokkenheid van burgers in buurten, wijken, verenigingen, kerken en andere instellingen leveren hieraan een flinke bijdrage. In zo'n gemeente is de samenleving volgroeid en beweegt zij op eigen kracht. Onze partij, die tussen de mensen staat, kiest voor versterking van de lokale gemeenschappen en stimuleert deelname van mensen aan de samenleving, onder meer door vrijwilligerswerk. Dat betekent ook dat aan burgers en organisaties gevraagd mag worden verantwoordelijk te willen zijn en verantwoordelijkheid te nemen.

De maatschappelijke participatie van allochtonen blijft in Breda al jaren achter. Er tekent zich een scheiding af tussen de verschillende stadsdelen in Breda als het gaat om inkomen en etniciteit. Bevolkingsgroepen die op zoveel vlakken gescheiden leven, leven niet alleen langs elkaar heen, maar kunnen ook in toenemende mate tegenover elkaar komen te staan. Dit is een maatschappelijk ongewenste en gevaarlijke ontwikkeling. Zeker nu de economische ontwikkelingen kwetsbare groepen in een verder isolement kunnen drijven.

Het CDA vindt dat burgers een persoonlijke verantwoordelijkheid dragen om te participeren in de maatschappij. Maar het CDA vindt ook dat de gemeenschap een verantwoordelijkheid draagt om deze zwakkere groepen actief te betrekken bij de maatschappij.

Gezien de huidige maatschappelijke, maar zeker ook de economische ontwikkelingen verwachten we dat er in de komende periode extra inzet nodig is om de participatie van allochtonen te bevorderen. Het beleid dient daarom gericht zijn om de achterstanden met concrete doelen in te halen. Daarbij hoort ook de betrokkenheid en inzet van allochtonen.

- 4.1 Er zijn steeds meer zorgelijke geluiden over de moeite die verenigingen moeten doen om vrijwilligers te vinden. Het CDA zet daarom in op ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Waar mogelijk moet de gemeente sturend en stimulerend optreden.
- 4.2 Het gemeentelijke subsidiebeleid moet het verenigingsleven gericht ondersteunen. Het beleid moet duidelijk zijn en hulp bieden bij organisatorische- en administratieve vragen. Hierbij hoort ook het kritisch zijn op ondersteunende organisaties, welzijnsinstellingen en organisaties die bewoners van wijken, buurten en dorpen stimuleren. Wel hoort de gemeente snel de duidelijkheid te geven of deze organisaties op steun kunnen rekenen. Dorps- en wijkraden kunnen hierbij een adviserende rol spelen.
- 4.3 Sport is een belangrijk middel voor participatie en niet meer weg te denken in onze samenleving. Sportbeoefening doet zich in vele gedaanten voor. Wedstrijdsport, breedtesport, sport voor minder validen, bewegen voor ouderen enz. Het CDA heeft dit afgelopen periode van harte gesteund en initiatieven genomen. Ook de komende periode zal het CDA sportverenigingen met dergelijke intenties, blijven

steunen. Een rijk gevarieerd en breed geschakeerd sportleven verrijkt de samenleving en moet daarom worden gestimuleerd. Het Rijk stimuleert de sportverenigingen tot een brede maatschappelijke inzet. Breda is een studentenstad en de gemeente hoort het verenigingsleven onder studenten te bevorderen. Daarbij hoort ook de nauwe samenwerking met de studenten (verenigingen).

- 4.4 Gevoelsmatig staan allochtonen en autochtonen vaak nog op een grote afstand van elkaar. Daarbij speelt het taalprobleem een belangrijke rol. Het CDA acht beheersing van de Nederlandse taal van essentieel belang. Naast elkaar bestaan begint bij elkaar verstaan. Ook na de eerste inburgeringscursus is verder onderricht in de Nederlandse taal noodzakelijk, wat door de gemeente moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd.
- 4.5 Volgens het CDA moet het diversiteitsbeleid meer gericht zijn op concrete doelen op maatschappelijk belangrijke terreinen zoals onderwijs en arbeid waarbij de inzet en de betrokkenheid van actieve migranten gewaarborgd moet zijn. Uitgangspunt voor het CDA is dat in een tolerante samenleving alle groepen naast en met elkaar dienen te kunnen leven met respect voor elkaars opvattingen en levenswijze waarbij de algemeen geldende waarden en normen het uitgangspunt vormen. Het CDA wil de ontmoeting van bevolkingsgroepen verder stimuleren, opdat in Breda minder naast en meer mét elkaar wordt geleefd.
- 4.6 Het CDA verzet zich principieel tegen discriminatie van bevolkingsgroepen. Wie op grond van afkomst of ras wordt geweigerd, zal zich bovendien verder afzetten tegen de maatschappij. Met discriminatie worden bevolkingsgroepen tegen elkaar opgezet. Het CDA pleit daarom voor een actief beleid om bijvoorbeeld het horeca-convenant op dit vlak extra intensief te handhaven.
- 4.7 Sport is een interessante wijze om maatschappelijke participatie te versterken. De gemeente moet sportclubs stimuleren om met open dagen en clinics in verschillende wijken allochtone groepen te interesseren voor verschillende sporten. Ook op die manier kunnen groepen in andere netwerken participeren, waardoor hun blik en mogelijkheden worden verruimd. De participatie van andere groepen is overigens ook een belang voor de clubs zelf, omdat de vertegenwoordiging van allochtone groepen onder de jeugd groeiende is.
- 4.8 Om deze groepen vast te houden moet de gemeente samen met bijvoorbeeld de sportbonden begeleiding bieden aan de clubs om eventuele culturele achtergronden te verenigen.
- 4.9 Het gestructureerde overleg van het gemeentebestuur met de besturen van dorps- en wijkraden dient te worden gecontinueerd. Periodiek worden vragen, problemen en plannen in de wijken en dorpen geïnventariseerd. Dit kan resulteren in een plan waarin prioriteiten, activiteiten en taken staan. Ook kan de gemeente een wijkbudget ter beschikking stellen, waarin de bewoners zelf prioriteiten stellen. De betrokkenheid wordt daardoor vergroot. Wel dient een duidelijke, herkenbare democratische legitimatie te worden gedefinieerd en bewaakt. Naast het overleg wordt van de gemeente een betrokken houding gevraagd als het gaat om de wijk- en dorpsraden.
- 4.10 Het jaarlijkse overleg en de communicatie met de dorps- en wijkraden voor de bespreking van de pre-kadernota kan veel beter. Al twee jaar blijkt dat een aantal wensen al in de planning staat waarover blijkaar onvoldoende is

gecommuniceerd. Vaak is het ook zo dat er weinig/geen ruimte meer bestaat om de wensen een invulling te geven in de kadernota. Dit kan leiden tot frustratie bij en afhaken van leden van wijk- en dorpsraden.

- 4.11 Gemeenten dienen sinds kort in samenwerking met scholen jaarlijks maatschappelijke stageplaatsen te realiseren voor leerlingen van de middelbare scholen. Het CDA is van mening dat dit een prima mogelijkheid is voor de samenwerking met scholen om de jongeren meer te betrekken op de samenwerking.
- 4.12 Het Bredase beleid 'Werelds delen' wordt actief voortgezet. Daarin staan draagvlakverbreding in Breda, onder meer via het aanmoedigen van Fair Trade producten, kennisoverdracht aan lokale overheden in ontwikkelingslanden en versterking van de relaties met de herkomstlanden van Bredase burgers centraal.
- 4.13 Naar schatting 10.000 autochtone Bredase burgers kunnen niet voldoende lezen, schrijven en rekenen om maatschappelijk mee te kunnen doen. Een actief beleid ter bestrijding van de laaggeletterdheid, in samenwerking met onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, is noodzakelijk om hun kansen in de maatschappij te vergroten.

Participatie

Het CDA wil:

- *vrijwilligerswerk promoten en ondersteunen;*
- *sportbeoefening en verenigingsactiviteiten in vele vormen ondersteunen;*
- *deelname aan sportactiviteiten bij allochtonen bevorderen;*
- *méer taalonderricht mogelijk maken, ook na de inburgering;*
- *discriminatie actief tegengaan;*
- *dorps- en wijkraden een grotere rol geven, met eigen budgetten;*
- *extra inzet om de participatie van allochtonen te bevorderen;*
- *de communicatie met wijk- en dorpsraden verbeteren.*

5. Sociaal beleid

Visie

Het CDA hanteert het principe dat iedereen in beginsel zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar levensonderhoud. De eigen verantwoordelijkheid van de burger staat voorop. Pas als dat niet lukt moet de overheid zorgen voor adequate ondersteuning gebaseerd op solidariteit.

Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat dit uitgangspunt onder druk staat in economisch mindere tijden. Ondertussen moet de overheid stimuleren dat mensen niet thuis blijven wachten tot zij een baan krijgen. Daarom moeten initiatieven worden genomen om de crisis zinvol en zingevend door te komen.

Van mensen die een uitkering krijgen, mag ook op dat gebied initiatief worden verwacht, waarbij de gemeentelijke overheid faciliteert en ondersteunt.

Gemeente en UWV moeten actief kijken naar mogelijkheden voor omscholing van inkrimpende en verdwijnende bedrijfstakken naar sectoren die wel toekomst bieden. Daarnaast kunnen sportverenigingen of culturele instellingen vrije uren overdag beschikbaar stellen voor werkzoekenden, die op die manier een dagelijks ritme met maatschappelijke participatie in stand kunnen houden. Die maatschappelijke participatie kan ook worden gerealiseerd door actief te zoeken naar vrijwilligerswerk.

Het CDA wil dat Breda zinvol en zingevend door de crisis komt. Breda moet deze periode gebruiken om sterker uit de crisis te komen. Mensen mogen niet aan hun lot worden overgelaten of worden opgegeven. Maatschappelijke participatie moet voorop staan.

Het CDA heeft de afgelopen collegeperiode actief meegewerkt aan het Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling (FMO), maar heeft ook ingebracht dat de effectiviteit van de inzet van deze gelden groter zou kunnen zijn.

Zaken als scholing, taalonderwijs en rechtstreekse participatie dienen voorop te staan. Daarbij faciliteert en financiert de gemeente met oog voor de juiste en effectiviteit van de subsidies, maar ook met oog voor de creativiteit die de samenleving zelf genereert. Het CDA wil dat de gemeente actief blijft werken aan acties waarmee armoede kan worden bestreden. Het CDA wil niet dat de armsten de eerste slachtoffers van de crisis zijn. De gemeente moet scherp in de gaten houden dat gelden terecht komen bij de mensen die het meest in de knel zitten. Daarbij is een actief beleid naar die groepen belangrijk.

Het CDA heeft zich de afgelopen jaren sterk gemaakt voor een volwaardig sociaal beleid. Dit beleid willen we de komende jaren als volgt voortzetten:

- 5.1 Er moet voldoende kinderopvang worden geboden aan gezinnen met kinderen die zijn aangewezen op bijstand, zodat er geen belemmeringen zijn voor het zoeken naar werk
- 5.2 Tegenover een bijstandsuitkering mag een prestatie staan (zie 5.1.). Een tegenprestatie van de uitkeringsgerechtigde geeft die persoon ook het gevoel erbij te horen en is daarmee een bestrijding van sociaal isolement.
- 5.3 Een helder en effectief schuldhulpverleningsbeleid vormt onderdeel van het minimabeleid. Het accent daarbij moet liggen op preventie. Hier moet de gemeente

met de diverse partners afspraken maken om te komen tot een gezamenlijke aanpak.

- 5.4 Bij de uitvoering van het sociaal beleid hoort de gemeente niet alleen te staan bij het oplossen van problemen. Ook andere partijen spelen hierin een rol. Het CDA wil dat de gemeente met reïntegratie-bedrijven, bedrijfsleven, gehandicaptenorganisaties en kerken tot een lokaal programma komt ter bestrijding van werkloosheid en armoede. Er moet worden voorkomen dat er als gevolg van de economische crisis opnieuw een verloren generatie jongeren ontstaat. Actief beleid wordt ingezet met maatwerk voor jongeren, gericht op toerusting voor de arbeidsmarkt via scholing, begeleiding en het beschikbaar stellen van voldoende stageplaatsen. In het te ontwerpen collegeprogramma moet aan dit onderwerp bijzondere aandacht worden geschonken.
- 5.5 Versnippering van voorzieningen en financiële regelingen is ongewenst. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor het aanbieden van collectief vraagafhankelijk vervoer en bij het (ver)bouwen van woningen om het woongenot aan te passen aan de handicap. Samenwerking tussen aanbieders en financiers van voorzieningen is daarbij onontbeerlijk. De gemeente moet hierin een belangrijke rol spelen.
- 5.6 Ook Breda kent mensen die aan de zelfkant van de samenleving leven. Het CDA is voor gestructureerde opvang van dak- en thuislozen. Inzet is daarbij het herstel van de maatschappelijke deelname van deze groep.
- 5.7 Ook verslaafden dienen te worden opgevangen en begeleid. Daarbij gaat het niet alleen om drugsverslaafden. Het CDA schrijft niemand af en is daarom voorstander van een beleid dat gericht is op het helpen van de verslaving af te komen.
- 5.8 Preventieve verslavingszorg (alcohol-, drugs- en gokverslaving) moet in Breda een belangrijke rol blijven spelen. Vooral de groep jonge drugsverslaafden verdient extra aandacht.
- 5.9 De gemeente moet zich zowel richten op preventie als op het aanpakken van de overlast die door deze groep burgers wordt veroorzaakt. Regionale en integrale samenwerking van hulpverlenende en handhavende instanties moeten daar een bijdrage aan leveren (veiligheidshuis). Het CDA wil voor de groep zwaar verslaafden een zinvolle tijdsbesteding creëren, bijvoorbeeld op een zorgboerderij.
- 5.10 Kerken, moskeeën, synagogen en levensbeschouwelijke organisaties zoals het Leger des Heils vervullen een belangrijke rol in de bewustwording van maatschappelijke problemen, de overdracht van normen en waarden en in de dialoog tussen verschillende bevolkingsgroepen.
De gemeente moet aandacht besteden aan de vraag hoe zij maatschappelijke- en levensbeschouwelijke organisaties bij sociale problemen kan betrekken. Door gebruik te maken van de reeds bestaande netwerken van deze organisaties kan het bereik van gemeentelijk beleid worden uitgebreid en de acceptatie ervan worden vergroot. Ook vervullen deze organisaties een belangrijke klankbordfunctie.

Sociaal beleid

Het CDA wil:

- *een nieuwe manier om middelen gericht in te zetten om een actievere participatie te bevorderen;*
- *een actieve armoedebestrijding;*
- *voldoende kinderopvang, zodat er minder belemmeringen zijn in het zoeken naar werk;*
- *een helder en effectief schuldhulpverleningsbeleid;*
- *met het maatschappelijk middenveld een actieprogramma ter bestrijding van werkloosheid en armoede opstellen;*
- *dat voorkomen moet worden dat een nieuwe verloren generatie jongeren ontstaat;*
- *gestructureerde opvang van dak- en thuislozen;*
- *een beleid dat verslaafden weer tot maatschappelijke deelname te verplicht;*
- *onder strikte voorwaarden (medisch toezicht) bij wijze van experiment het verstrekken van substituten aan zwaar verslaafden toestaan.*

6. Milieu en natuurontwikkelingen

Rentmeesterschap, solidariteit en gespreide verantwoordelijkheid zijn de christen-democratische uitgangspunten die van bijzondere betekenis zijn als het gaat om het werken aan een goed leefmilieu. Rentmeesterschap betekent, dat wij de wereld in dezelfde, of als het kan in betere toestand doorgeven aan de komende generaties. Daarom rust er een morele verplichting om (onomkeerbare) schade aan het leefmilieu te voorkomen.

Hoewel de neiging groot is bij milieuvraagstukken en de oplossing daarvan snel naar anderen te wijzen, zal naar de mening van het CDA ook de gemeente Breda haar eigen bijdrage moeten leveren. Door zelf het goede voorbeeld te geven, maar ook door gedragsbeïnvloeding en initiatieven bij burgers en bedrijven te stimuleren en, waar nodig, te ondersteunen. Breda behoort in Nederland tot de top-3 als het gaat om de 'meest duurzame gemeente'. Het gemeentelijk milieu- en klimaatbeleid wordt samen met bedrijven en maatschappelijke instellingen vormgegeven. In dat beleid ligt de nadruk op besparing van energie en grondstoffen die voor de gemeente, burgers en bedrijven te halen valt door investeringen in duurzaamheid. Denk bijvoorbeeld aan lagere kosten voor duurzame openbare verlichting (energiezuinige lampen), het gemeentelijk inkoopbeleid, energiezuinige woningen, duurzame energieopwekking, gedragsbeïnvloeding door voorlichting en stimulering door subsidies.

De gemeente moet en wil naar de mening van het CDA het goede voorbeeld geven als het gaat om duurzaamheid, bijvoorbeeld door het onderschrijven van de millenniumdoelstellingen. Breda wil CO₂ neutraal zijn in 2044. Daarvoor is een aantal concrete stappen geformuleerd. Juist omdat 2044 ver weg ligt, is het voor het CDA van belang steeds concrete tussendoelen te formuleren en stappen te maken. In de in 2008 door de gemeenteraad vastgestelde nota 'Geef positieve energie aan het milieu' zijn zes thema's geformuleerd die de komende jaren verdere uitwerking krijgen, te weten duurzame overheid, duurzame energieproductie, schone en zuinige mobiliteit, energiezuinige gebouwde omgeving, duurzame (agrarische) bedrijven en klimaatbestendige leefomgeving. In de komende bestuursperiode dienen voor het CDA die thema's verdere uitwerking te krijgen in concrete stappen en (tussen)doelen.

Bij nieuwbouw van woningen zijn duurzaamheid van materialen en energiebesparing, via zoveel mogelijk klimaatneutrale woningen, uitgangspunt. Tevens ziet het CDA voor de gemeente een taak om bij nieuwbouw de energiebehoefte tot een minimum te beperken en voor de benodigde energie duurzame energieopwekking te stimuleren, bijvoorbeeld door zonnepanelen, kleine windmolens en warmteopslag. Ook bij bestaande woningen is nog de nodige winst te behalen. Met woningcorporaties willen we afspraken maken om bij renovatie te kiezen voor duurzame en energiebesparende investeringen.

Afval wordt steeds meer beschouwd als grondstof voor (nieuwe) productieprocessen. Het CDA steunt het beleid om afval anders of her- te gebruiken. De 'cradle to cradle'-gedachte dient in Breda concreet handen en voeten te krijgen. Via een biomassacentrale

maken we productief gebruik van groenafval in de stad. Nader onderzoek moet uitwijzen of een dergelijke centrale, zoals in Teteringen, in eigen beheer of beter door derden geëxploiteerd kan worden.

Via warmte/krachtkoppelingen en de opslag van overtollige (kas)warmte in de zomermaanden, wordt de agrarische sector niet alleen een gebruiker maar ook een leverancier van energie. Het CDA wil dat soort ontwikkelingen rondom Breda van harte ondersteunen en faciliteren via pilots, onderzoek en subsidieregelingen, in samenwerking met bedrijfsleven, provincie, rijk en EU.

In het kader van de reconstructie van het buitengebied vormen het aanleggen van ecologische verbindingzones en het inhoud geven aan landschapelementen een meerwaarde voor het buitengebied. Het CDA hecht er aan, dat invulling van dat beleid plaatsvindt in goed overleg met de agrariërs in dat gebied, op financieel voor alle betrokkenen haalbare voorwaarden.

De komende jaren is sprake van grote opgaven op het terrein van het waterbeleid. Enerzijds ten gevolge van de klimaatveranderingen, anderzijds door de opgave de waterkwaliteit te verbeteren die mede voortvloeit uit de Europese kaderrichtlijn water, waardoor aanpassingen van het (afval)watersysteem noodzakelijk zijn. Bij de uitvoering van de gemeentelijke watertaken wil het CDA nauw samenwerken met het waterschap Brabantse Delta, via gezamenlijke plannen en akkoorden.

De intensivering van het beleid door uitbreiding van taken, en een te lage tariefstelling in het verleden, gebaseerd op lastenverlichting voor burgers, hebben het principe dat de rioleringslasten gedragen dienen te worden door de inkomsten (leges en heffingen) onder druk gezet. Slimme coördinatie van maatregelen in de openbare ruimte en intensieve samenwerking met het waterschap moeten kostenstijgingen zoveel mogelijk beperken. Dat moet het uitgangspunt zijn in de komende bestuursperiode.

Leidende principes

1. Kiezen voor duurzame oplossingen.
2. De vervuiler/gebruiker betaalt.
3. Accent op “doen” en “keuzes maken”.

Aandachtspunten 2010-2014

- 6.1 Breda wil wat het CDA betreft ook de komende jaren behoren tot de top-3 als het gaat om de meest duurzame gemeente in Nederland. De in de nota 'Geef positieve energie aan het klimaat' opgenomen acties, onder meer op gebied van duurzaamheid, CO2 reductie en energiebesparing, dienen in de komende bestuursperiode met verve te worden uitgevoerd. Voor die bestuursperiode dienen concrete doelstellingen geformuleerd te worden, waarop het gemeentebestuur monitort.
- 6.2 Het CDA wil dat de gemeente haar voorbeeldfunctie op gebied van duurzaamheid nadrukkelijk etaleert. Dit kan onder meer door het bouwen van energiezuinige woningen en door toepassing van duurzame energie (zoals zonnepanelen en windenergie) en duurzame bouwmaterialen bij bouwprojecten waar zij direct invloed op heeft. Ook door 'duurzaamheid' als uitgangspunt op te nemen in haar inkoopbeleid, bijvoorbeeld via een duurzaamheidstoets bij inkoop en aanbestedingen.
- 6.3 Het CDA bepleit een economisch verantwoorde voorkeur voor zuinige en minder vervuilende auto's en machines voor de gemeente bij vervanging. De gemeente zal zich blijvend inzetten voor zo schoon mogelijk openbaar vervoer in de stad en regio.
- 6.4 Het CDA is van mening, dat geluidsoverlast in het weg- en spoorwegverkeer extra aandacht blijft vragen. De gemeente zal zoveel mogelijk de aanleg van "stille wegdekken" stimuleren. De geluidsoverlast die op bepaalde plaatsen wordt veroorzaakt door bromfietsen en scooters moet stevig worden aangepakt, via toezicht en handhaving.
- 6.5 De kwaliteit van de lucht die de burger inademt heeft invloed op zijn gezondheid. Op plaatsen waar de geldende normen op gebied van fijnstof worden overschreden dient naar de mening van het CDA de gemeente zich extra in te spannen voor de uitvoering van het luchtkwaliteitplan door maatregelen te treffen die de overlast doen terugdringen. Juist op het punt van fijnstof is een gecoördineerde aanpak met 'de omgeving' van het grootste belang om effectief te kunnen zijn.
- 6.6 Het huidige afvalbeleid van de gemeente fungeert goed en dient te worden voortgezet. Het gescheiden inzamelen van afval moet aandacht blijven houden. De mogelijkheden van bio-energie dienen verder gestimuleerd te worden.
- 6.7 Het riool- en waterbeleidsplan dient te worden uitgevoerd. Met het waterschap dient nauw te worden samengewerkt. Mogelijkheden tot verbetering van de kwaliteit van het water en de natuur in het open landschap en van het stedelijk water worden daarbij aangegrepen, onder meer door aanleg natuurvriendelijke oevers om uitspoeling te voorkomen.
- 6.8 Oude gemengde rioolstelsels dienen via een planmatige meerjaren aanpak vervangen te worden door verbeterde, gescheiden stelsels. Mede door deze maatregel kan de vuiluitwerp naar het oppervlaktewater beperkt en bijvoorkeur voorkomen worden.

- 6.9 In samenwerking met het waterschap wordt gestreefd naar de meest kosteneffectieve oplossingen. Tevens wordt gestreefd naar gezamenlijke uitvoering van beheers- en onderhoudstaken. De stijging van de rioolrechten wordt daarmee zo laag mogelijk gehouden.
- 6.10 Het CDA wil het agrarisch landschapsbeheer in het landelijk gebied van de gemeente verder inhoud geven, in nauw overleg met de agrariërs die in daar hun bedrijf hebben.
- 6.11 Onkruidbestrijding in woonwijken blijft voor de burger een belangrijk aandachtspunt. Vanuit het duurzaamheidsprincipe moet die bestrijding zowel milieutechnisch als economisch verantwoord uitgevoerd worden. Inwoners, bedrijven en organisaties hebben naar de mening van het CDA ook een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het, op milieu vriendelijke wijze, onkruidvrij houden van hun directe woonomgeving.

Milieu- en natuur

Het CDA wil:

- *dat Breda bij de top 3 blijft van meest duurzame gemeenten;*
- *dat Breda CO2 neutraal is in 2044 en concrete tussendoelen formuleert;*
- *zo veel mogelijk klimaatneutrale woningen laten bouwen;*
- *bij afvalbeleid het 'cradle to cradle' principe invoeren;*
- *warmte/krachtkoppeling in de agrarische sector bevorderen;*
- *nauwe samenwerking met het Waterschap en beperking van kostenstijging;*
- *dat de gemeente Breda zich inzet voor een zo schoon mogelijk openbaar vervoer;*
- *zo veel mogelijk de aanleg van 'stille wegdekken' stimuleren;*
- *een gecoördineerde aanpak van fijnstof;*
- *via een planmatige, meerjarige aanpak naar een gescheiden afvalwaterstelsel.*

7. Mobiliteit en verkeersveiligheid

Ontwikkelingen

Bereikbaarheid, verkeersveiligheid en duurzame vormen van mobiliteit zijn de speerpunten van het gemeentelijk verkeers- en vervoerbeleid, zoals het CDA dat in Breda voor ogen staat. Tegenstrijdige eisen en wensen zijn hierbij dikwijls aan de orde. Zo is mobiliteit enerzijds noodzakelijk voor de economie en het behoud van de werkgelegenheid, anderzijds heeft het consequenties voor het milieu en de leefbaarheid. Dus moeten er gewogen keuzes gemaakt worden, op basis van een integrale benadering, d.w.z. dat alle aspecten bezien moeten worden voordat een beslissing genomen wordt.

Het centrum van Breda moet maximaal bereikbaar zijn met de auto, het openbaar vervoer en de fiets. In de bestemmingsplannen moet een paragraaf opgenomen worden met betrekking tot het vrachtverkeer in de gemeente (stedelijk distributie) met het oog op de dagelijkse bevoorrading van winkels, verkeersveiligheid en een schoon leefmilieu. De gemeente overlegt daartoe regelmatig met detailhandel en vervoerders. De mogelijkheid van een meer dynamische toegangssysteem ('palenplan') wordt hierbij betrokken, rekening houdend met de economische en mobiliteitseffecten van een dergelijk systeem.

De mogelijkheid van het inrichten van transferia aan de rand van de gemeente dient in de komende bestuursperiode, mede op basis van de ervaringen in andere steden, op effecten en haalbaarheid te worden onderzocht.

Het CDA vindt, dat met provincie, rijk en vervoerders afspraken gemaakt moeten worden over het zoveel mogelijk beperken van risico's die voortvloeien uit vervoer van gevaarlijke stoffen. Met name de Betuwelijn dient voor dat vervoer te worden gebruikt. Mogelijkheden van ondergronds buisleidingentransport dienen, samen met bedrijven en andere overheden, te worden onderzocht.

In woonwijken worden 30 km zones ingesteld en snelheidsbeperkende maatregelen getroffen om die snelheid fysiek ook af te dwingen. Andere maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn vrije bus- en fietsbanen, lagere maximumsnelheden, versmalling van wegen, controle op nalevering verkeersregels, het verkeerssluw maken van de binnenstad, het instellen van voetgangerszones in winkelstraten. Omtrent het nut en de werking van verkeersdrempels wordt binnen het CDA verschillend gedacht. Via een evaluatie van tot heden getroffen maatregelen, dient op dat gebied nieuw en eenduidig beleid te worden geformuleerd.

Veel mensen zijn aangewezen op het openbaar vervoer, zowel in de stad als in de dorpen. Daar waar mensen keuzes kunnen maken tussen meerdere vormen van vervoer, is van belang dat het openbaar vervoer in prijs en kwaliteit concurrerend is met de auto. Daarom is het van belang, dat de gemeente invloed uitoefent op het overleg dat de provincie voert met vervoerders en reizigersorganisaties over de dienstregeling, prijs en kwaliteit van het openbaar vervoer.

De gemeente draagt zorg voor een goede bereikbaarheid van de dorpen, buurten en wijken per fiets, alsmede voor goede onderlinge verbindingen van de fietsroutes.

Om het stallen van fietsen beter te kunnen reguleren zijn bewaakte fietsenstallingen aan beide zijden van het station en in het centrum van belang. De proef met gratis gebruik van de fietsenstallingen wordt geëvalueerd en bij een positieve uitkomst dient naar de mening van het CDA het gratis parkeren te worden gecontinueerd. In combinatie daarmee dient via verscherpt toezicht het wildparkeren in het centrum te worden ontmoedigd.

Het CDA doet een appèl op de gemeente en andere partners (zoals openbaar vervoerbedrijven, taxi- en autoleasebedrijven, koeriersdiensten, woningcorporaties) gezamenlijk een visie te ontwikkelen op en afspraken te maken over 'schoon rijden'. Voor het eigen wagenpark van de gemeente worden het gebruik van elektrisch aangedreven vervoermiddelen en het gebruik van aardgas en biobrandstoffen, verder doorgevoerd.

Vervoer over het water biedt goede mogelijkheden om het goederenvervoer over de weg te ontlasten. Dat maakt het noodzakelijk, dat Breda over een haven beschikt die zowel qua faciliteiten als bereikbaarheid voldoet aan de eisen van deze tijd. Het CDA is van mening dat een onderzoek moet uitwijzen of deze vorm van vervoer voor Breda voldoende positieve effecten heeft, in relatie tot de daarvoor noodzakelijke investeringen, rekening houdend met de daarvoor beschikbare subsidieregelingen. De voorgenomen ontwikkeling van het CSM terrein kan daarbij, desgewenst, worden betrokken. Door verbetering en uitbreiding van havenfaciliteiten krijgt ook de pleziervaart en recreatie een impuls, waarmee de aantrekkelijkheid van (de regio) Breda voor bezoekers en toeristen verder toeneemt.

Aandachtspunten

- 7.1 Het beleid van het CDA is er op gericht op de ontsluitingswegen prioriteit te geven aan de vlotte doorstroming van gemotoriseerd verkeer, zonder dat de woonwijken daardoor extra worden belast. Groene zones op deze wegen, vooral tijdens de spits, moeten overwogen worden, omdat ze een bijdrage kunnen leveren aan een soepele verwerking van het inkomende en uitgaande verkeer. Bijkomend voordeel is, dat daardoor ook het naleven van de voorgeschreven snelheid wordt bevorderd. Aanleg van rotondes kan op bepaalde plaatsen een bijdrage leveren aan een goede doorstroming van het verkeer.
- 7.2 De fietsnota wordt uitgevoerd, waarbij aanleg van aparte fietsroutes en de uitbreiding van het aantal fietsenstallingplaatsen prioriteit hebben. De proef met gratis stallen van fietsen wordt geëvalueerd en bij een positieve uitkomst gecontinueerd.
- 7.3 In woonwijken heeft het langzaam verkeer voorrang, d.w.z. fietsers en voetgangers krijgen ruim baan en de snelheid van het gemotoriseerde verkeer wordt afgeremd. Op basis van een evaluatie van het huidige beleid rond 30 km zones, worden nieuwe aanbevelingen geformuleerd. De wijk- en dorpsraden worden bij die evaluatie nadrukkelijk betrokken.
- 7.4 Bestrijding van de wortelopdruk wordt bij voorkeur in combinatie opgepakt met onderhoud van wegen, stoepen en parkeerplaatsen. Daarvoor wordt een meerjarenplanning, met begroting, opgesteld, waarbij de grootste knelpunten het eerst worden aangepakt. De uitkomsten van de pilot in de Haagse Beemden worden daarbij betrokken.
- 7.5 Veiligheid van schoolgaande kinderen en ouderen in het verkeer staat voorop. Daarom streven wij naar een sluitend en veilig systeem van fiets- en voetpaden binnen de gemeente. Met name de verkeersveilige routes naar school dienen verder inhoud te krijgen.
- 7.6 De dorpen dienen aansluiting te krijgen op het openbaar vervoer van Breda en niet alleen op het streekvervoer. Daarbij dient het openbaar vervoer in deze dorpen een goede dienstregeling te krijgen waarbij uitgegaan wordt van minimaal tweemaal per uur een verbinding met het centrum. Daarnaast wordt een verkennend onderzoek gedaan naar de realisatie van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) binnen de stad. In overleg met de provincie wordt daarvoor een meerjarenplanning opgesteld.
- 7.7 Betaald en ondergronds parkeren blijven voor het CDA middelen om de parkeerdruk in het centrum te beheersen. Het betaald parkeren tot 22.00 uur dient op z'n effect te worden geëvalueerd, samen met bewonersorganisaties, horeca en detailhandel in het centrum.
- 7.8 Parkeermogelijkheden aan de rand van de stad, met een effectieve en efficiënte ondersteuning van het openbaar vervoer, moeten op economische haalbaarheid worden onderzocht. 'Park en Ride' en 'Park en Bike' faciliteiten kunnen bij het NAC Stadion, de Bavelse Berg en het huidige transferium Bagvenpark (bij de Woonboulevard) worden gerealiseerd. Ervaringen in andere steden dienen daarbij als voorbeeld te worden gebruikt.
- 7.9 Breda vervult in de lobby om te komen tot een directe spoorverbinding tussen Utrecht en Breda, met andere direct betrokkenen, zoals collega-gemeenten,

- bedrijfsleven en provincies, een belangrijke rol. De verbreding van de A27 is hét moment om gelijktijdig een dergelijke spoorverbinding te realiseren.
- 7.10 De parkeernormen dienen naar de mening van het CDA te worden geëvalueerd en aangepast aan de huidige tijd. Met name voor nieuwe kantoren bij woonwijken moeten hoge eisen voor het minimum aantal te realiseren parkeerplaatsen op eigen terrein worden gehanteerd, ter ontlasting van het parkeren in de wijk.
- 7.11 Om losse verkoop van parkeerplaatsen te voorkomen, is het CDA voorstander van het juridisch koppelen van de parkeerplaats bij een wooncomplex aan de wooneenheid binnen het wooncomplex.
- 7.12 De gemeente ontwikkelt samen met bedrijfsleven en winkeliers een visie, met actiepunten, op distributie en zakelijk verkeer, opdat het centrum zoveel mogelijk wordt ontlast van vrachtverkeer. De voor- en nadelen van een dynamische toegangssysteem worden daarbij betrokken.
- 7.13 Het CDA is voorstander van het verder duurzaam versterken van de logistiek door stimulering van de binnenvaart en verdere uitbouw en ontwikkeling van de havenfaciliteiten in Breda. In de komende bestuursperiode moet een plan van aanpak worden opgesteld ter verdere stimulering van de binnenvaart en de ontwikkeling van de haven van Breda. Ook verbetering van de faciliteiten voor de pleziervaart dient daarbij betrokken te worden, in relatie tot de mogelijkheden en ontwikkelingen bij omliggende gemeenten.

Mobiliteit en verkeersveiligheid

Het CDA wil:

- *het centrum van Breda optimaal bereikbaar maken per auto, fiets en openbaar vervoer;*
- *de mogelijkheid van transferia buiten het stadscentrum onderzoeken;*
- *de risico's bij het vervoer van gevaarlijke stoffen beperken;*
- *in samenspraak met bewoners en wijkraden 30 KM zones in de woonwijken;*
- *gratis fietsparkeren in het centrum;*
- *voor het eigen wagenpark van de gemeente zo veel mogelijk elektrische aandrijving of brandstof van aardgas of biobrandstof;*
- *de bereikbaarheid van de Haven vergroten.*
- *een meerjarenplan voor de bestrijding van wortelopdruk;*

8 Cultuur

Uitgangspunten

- Borging van de gerealiseerde kwaliteit van de culturele infrastructuur,
- ruimte bieden aan en gunstige voorwaarden scheppen voor nieuwe initiatieven,
- bevorderen van toegankelijkheid en bereikbaarheid van de cultuurvoorzieningen

zijn ankerpunten voor een cultuurbeleid dat het CDA voor ogen staat.

Thans wordt gewerkt aan Brabantstad als Culturele Hoofdstad 2018. Afhankelijk van de besluitvorming kan het tempo van uitvoering van het Bredase cultuurbeleid daaraan worden aangepast.

Thema's van uitwerking

Het CDA kiest voor de periode 2010-2014 voor specifieke aandacht én investeringen op een aantal thema's. De integrale kwaliteit van de voorzieningen staat centraal. Dat veronderstelt, dat de reguliere programmering van de instellingen als vanzelf rekening houdt met achtergrond, leeftijd en afkomst van de afnemers.

Borging en verdere versterking van de culturele infrastructuur

Goede ontwikkelingen, waarvoor onder meer Chassé Theater, Electron, Mezz, Bloos als illustratie mogen dienen, kunnen er van uitgaan, dat die in de voorwaardenscheppende zin worden geborgd. Voor verdere versterking van landelijk opererende initiatieven, zoals Jeugdanzgezelschap De Stilte, is er extra financiële ruimte. Dat geldt ook voor het benutten van potentie, zoals Orgelconcerten als vaste bespeler van de Grote Kerk.

De huisvestingproblematiek waar enkele podiumkunstinstanties mee kampen wordt voortvarend aangepakt, maar alleen wanneer die aanpak is gekoppeld aan voorgenomen gebiedsontwikkelingen. Zo wordt een structurele oplossing bereikt.

Met het Grafisch Museum beschikt de stad over een museale instelling met nationale allure. Tegelijkertijd kan en moet het museale aanbod in de stad verder worden versterkt.

- 8.1 Het Bredaas Museum wordt een historisch museum, met een collectie- en presentatiebeleid die daarop zijn geënt.
- 8.2 In die nieuwe oriëntatie van het Bredaas Museum wordt het Maczek Museum ondergebracht in de vaste presentatie van het Bredaas Museum. Daarmee wordt recht gedaan aan de publieke belangstelling voor- en toegankelijkheid van deze cruciale episode in de geschiedenis van de stad.
- 8.3 De recente initiatieven voor een Carnavalsmuseum en het Klokkemuseum worden een verantwoordelijkheid van het Bredaas Museum. In het museum 'nieuwe stijl' wordt in de permanente expositie plaats ingeruimd voor het verhaal van de Nassaus. De presentatie van moderne kunst is in het

- vernieuwde Bredaas Museum geen kernactiviteit. De benodigde middelen en het voorziene tijdspad voor deze transitie van het Bredaas Museum worden vastgesteld op grond van een definitiestudie.
- 8.4 Het CDA hecht aan de aanwezigheid van hedendaags opererende bibliotheken als basisvoorziening, ook in de 'kernen', opdat aan leefbaarheid en welbevinden van wijken en dorpen wordt bijgedragen, en de toegankelijkheid van informatie voor een ieder is geborgd. Ook hecht het CDA aan de rol die bibliotheken kunnen spelen bij de leesbevordering, een essentieel onderdeel van persoonlijke ontwikkeling.
- 8.5 Beeldcultuur, de eerste pijler uit het meerjarige, gemeentelijke cultuurbeleid als verwoord in Factor C, is al flink op de kaart gezet. Dat beleid, met initiatieven als Breda Photo, en met de grafische vormgeving moet worden doorgezet. In de komende periode moet het Filmfestival zijn meerwaarde ten opzichte van het bestaande nationale aanbod bevestigen.
- 8.6 De komende periode is verdere inzet op de tweede pijler van het cultuurbeleid van groot belang. Het beeldmerk Nassaustad wordt als 'watermerk'/keurmerk in de citymarketing benadrukt en uitgewerkt. Bij de ontwikkeling van de diverse mogelijkheden wordt de Stichting Breda Nassaustad betrokken en ondersteund.
- 8.7 In de komende beleidsperiode moet het onderzoek naar de ontwikkeling van het Speelhuis-kwartier tot culturele wijk in de stad, met een Montmartre-achtige dynamiek worden geïntensiveerd. Dat voorziet in herbouw van het speelhuis van de Nassaus als beeldbepalend centrum aan de kop van de Speelhuislaan.
- 8.8 Het CDA staat voor een ruimhartig voorwaardenscheppend beleid voor de amateuristische kunstbeoefening, maar ook voor de volkscultuur. Breda kent een rijk geschakeerd aanbod, van literaire genootschappen tot het Sacramentskoor. Het draagt bij aan de identiteit van de stad én aan de betrokkenheid van mensen op elkaar. Daarbij is het zaak om zicht te houden op de ontwikkeling van het aanbod en op het benutten van potentieel. In dat licht verdient het in kaart brengen van de 'smartlappencultuur' serieuze aandacht.
- 8.9 De stad beschikt over bijzonder industrieel en religieus erfgoed. Het CDA is er voorstander van dat dit erfgoed -voor zover dat is opgenomen in de Erfgoed Atlas- wordt herbestemd met respect voor de oorspronkelijke functie.
- 8.10 Een internationale oriëntatie draagt bij aan diversiteit en zelfbewustzijn van een stad. In cultureel opzicht kan dat vorm krijgen door het opzetten en inrichten van een dependance van een internationaal vermaard museum. De bekende relatie van de stad met Spanje leidt dan logisch naar enkele musea als het Prado. Het CDA pleit voor onderzoek naar de exploitatiemogelijkheden van een dergelijke dependance (à la Hermitage aan de Amstel).
- 8.11 De beoordeling van de inhoudelijke ontwikkeling van de diverse kunst- en cultuurinstellingen in Breda is gediend met een geobjectiveerd oordeel van deskundigen. Ook een breed inzicht in de ontwikkeling van vraag en aanbod is nodig om te komen tot een voldragen afweging. Om die reden juicht het

- CDA de instelling van een gemeentelijk adviesorgaan als een Raad voor Kunst en Cultuur, zoals die ook in andere steden bekend is, toe.
- 8.12 Het CDA pleit voor de opzet en inrichting van een afzonderlijk, eigen podium voor moderne kunst.
- 8.13 Hoewel Breda met St. Joost een kwalitatief hoogwaardige opleiding in de stad heeft zijn de expositiemogelijkheden van (ex) studenten onder de maat. Het CDA wil het aantal mogelijkheden voor exposities uitbreiden.
- 8.14 De betrokkenheid van vrijwilligers bij de uitvoering van de Erfgoedvisie wordt ondersteund, bijvoorbeeld door middel van een in te stellen platform.
- 8.15 Het begijnhof in Breda is een van de twee nog in takt zijnde begijnhoven in Nederland. De begijnhoven in België zijn vanwege de bijzondere religieuze en bouwkundige historie op de werelderfgoed lijst geplaatst. Het CDA Breda zal zich – nadat de haalbaarheid is aangetoond – inspannen om de komende raadsperiode inspannen het Begijnhof van Breda, inclusief de Waalse kerk, als 7^e object op de werelderfgoed lijst in Nederland geplaatst te krijgen.

Cultuur:

Het CDA wil:

- *een bredere rol voor het Bredaas Museum, met aandacht voor het Bredase verleden en met onderbrenging van het Maczek Muzeum en de verantwoordelijkheid voor het klokkemuseum en het carnavalsmuseum;*
- *Breda Nassastad wordt breed uitgedragen en ondersteund;*
- *openbare bibliotheken beschouwen als basisvoorziening in de wijken;*
- *ondersteuning van amateuristische kunstbeoefening en de ‘volkscultuur’;*
- *herbestemming van industrieel- en religieus erfgoed;*
- *een gemeentelijke Raad voor kunst en cultuur;*
- *uitbreiding van de mogelijkheden voor exposities.*

9. Ruimtelijke ordening, inrichting en gebruik

“Zorgen dat het gebeurt”

Ontwikkelingen

De inrichting van de openbare ruimte raakt ons allen. Ruimte is een schaars artikel, dat noodzaakt tot het maken van keuzes. Het gaat daarbij om het scheppen van een zo goed mogelijk evenwicht tussen wonen, werken en recreëren, tussen economische en ecologische functies, om verplaatsen en vertoeven. Ruimtelijke ordening, inrichting en gebruik zijn middelen en geen doel. Het zijn belangrijke instrumenten om de leefbaarheid in stand te houden en te bevorderen. Duurzaamheid is daarbij voor het CDA een belangrijk principe.

De gemeente vervult bij de ruimtelijke ordening een voorname rol. Vanuit het CDA uitgangspunt 'decentraal wat kan, centraal wat moet, ligt er bij de gemeente een belangrijke taak.

Bij ruimtelijke ordening gaat het veelal om keuzes voor de langere termijn. Vanuit het rentmeesterschap moeten wij ons bewust zijn, dat de inrichting van de openbare ruimte ook gevolgen heeft voor komende generaties. Mede daarom hecht het CDA er aan burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers zoveel mogelijk te betrekken bij te maken keuzes. Dat verplicht de gemeente rekening te houden met ingebrachte wensen en verlangens en verantwoording af te leggen wat daarmee is gedaan en waarom, eventueel, bepaalde wensen niet zijn gehonoreerd.

In 2008 en 2009 zijn in Breda, mede op initiatief van het CDA, een aantal belangrijke documenten voor de middellange termijn vastgesteld, zoals de Structuurvisie 2020, de Visie op de openbare ruimte, de Structuurvisie Rood en Groen en als deel van het programma Breda-Oost het Groen/Blauwe raamwerk. De komende bestuursperiode kenmerkt zich wat het CDA betreft door een zwaar accent te leggen op de uitvoering van die plannen: zorgen dat het gebeurt!

Helaas is de woningmarkt voor veel mensen minder toegankelijk en betaalbaar dan het CDA zou willen. Dat betekent een bouwopgave die voldoende mogelijkheden biedt aan de verschillende bevolkingsgroepen: starters die tegen haalbare kosten zelfstandig kunnen wonen. Middengroepen, veelal gezinnen met kinderen, die voor de vitaliteit van stad van groot belang zijn en niet 'uit nood' naar andere regio's moeten verhuizen. Ouderen, die zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving blijven, thuis bij de kinderen, of in de buurt waar men is opgegroeid. Als er genoeg goede woningen voor senioren worden gebouwd, komt er doorstroom op gang die weer ruimte biedt aan starters. Breda profileert zich steeds meer als een (internationale) hogeschool- en universiteitsstad, waardoor het beschikbaar hebben van voldoende (tijdelijke) huisvesting voor studenten eveneens aandacht vraagt.

Na invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in 2010 wordt een bouwaanvraag via één procedure afgehandeld, een aanzienlijke verbetering en versnelling. Dat vraagt van het ambtelijk apparaat wel een

dienstverlenende en klantgerichte houding. Juist in de aanvraag en afhandeling van vergunningen is naar de mening van het CDA het nodige te verbeteren, zowel in de klantgerichtheid als in de snelheid. In de nieuwe bestuursperiode moet dat één van de speerpunten van beleid zijn.

In Breda zijn met de woningcorporaties concrete doelen afgesproken voor onderhoud en nieuwbouw van woningen. Onderdeel van die afspraken is dat een aanzienlijk deel van de nieuwbouw bereikbare woningen betreft, voor starters en woningzoekenden met een lager inkomen. Het CDA kiest voor een extra inspanning door in de periode 2010-2014, binnen de totale bouwopgave, 1800 nieuwe woningen te realiseren voor een maximumprijs van 175.000 euro.

Met het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is in de huidige coalitieperiode een forse stap voorwaarts gezet. Op initiatief van het CDA is het gemeentelijk budget voor beheer en onderhoud aanzienlijk uitgebreid. Het CDA kiest voor een beleid dat zich richt op een openbare ruimte die veilig, goed onderhouden en uitnodigend is. De Structuurvisie op de openbare ruimte bevat de nodige ambities. Wat het CDA betreft maken we daarbij een keuze voor kwaliteit boven kwantiteit, zoveel mogelijk gekoppeld aan duurzame oplossingen. Ook omdat veel klachten en ergernissen van burgers op het vlak van beheer en onderhoud van de openbare ruimte liggen, dienen de inspanningen de komende bestuursperiode minimaal op het huidige niveau te worden gecontinueerd. De visie op de openbare ruimte bevat de nodige ambities voor de ontwikkeling van deze ruimte. Voor de ontwikkeling hiervan – denk aan verhardingen, speelplekken en openbaar groen - is momenteel geen structureel geld beschikbaar. Een in te stellen fonds voor de openbare ruimte kan daarbij een praktisch sturingsinstrument zijn.

Het buitengebied vervult in Breda van oudsher een belangrijke economische, recreatieve en ecologische functie. Agrariërs moet het mogelijk gemaakt worden hun bedrijfsvoering op een economisch verantwoorde manier te continueren. Beperkte functie-uitbreiding in het buitengebied, ter bevordering van die continuïteit, bijvoorbeeld op gebied van kleinschalige recreatie, moet mogelijk zijn, zonder de hoofdactiviteit van de agrariër te beperken.

Breda is trots op zijn dorpen! Zij geven de stad een bijzonder karakter. Het CDA vindt het van belang, dat het dorpse karakter zoveel mogelijk wordt behouden, zonder tekort te doen aan de noodzakelijk vitalisering en vernieuwing van de dorpen. Dat betekent, dat kleinschalige woningbouw en bedrijfsactiviteiten moeten worden gestimuleerd, maar dat hoogbouw van meer dan vier bouwlagen, daar niet past.

Voor Teteringen en Bavel zijn plannen in ontwikkeling die invulling geven aan de noodzakelijke bouwopgave. Dat zal het karakter van die dorpen onherroepelijk doen veranderen. Extra investeringen in openbare ruimte en publieke voorzieningen zijn nodig om met groei gepaard gaande effecten op te vangen.

In een samenleving waarin respect voorop staat, moet ook sprake zijn van respect voor particuliere eigendommen. Daarom moet de gemeente, als het aan het CDA

ligt, optreden tegen het kraken van leegstaande woningen, appartementen en kantoren. Daar staat tegenover dat eigendom ook verplichtingen schept als het gaat om beheer, onderhoud en veiligheid. Op grond van wet- en regelgeving moet de gemeente actief optreden tegen zaken als illegale verhuur en onveiligheid. Bouw- en woningtoezicht blijft in de ogen van het CDA een belangrijke gemeentelijke taak.

Op initiatief van het CDA, samen met VVD en Christen Unie, is in de Tweede Kamer een wetsvoorstel aanvaard om kraken als misdrijf te zien en tevens de gemeente een belangrijke taak te geven in het voorkomen van langdurige leegstand. Deze wet geeft de gemeente de mogelijkheid en de opdracht een beleid en instrumenten te ontwikkelen om langdurige leegstand voorkomen, bijvoorbeeld met een actief (her)huisvestingsbeleid.

Keuzes en aandachtspunten voor 2010-2014

- 9.1 Het CDA wil wijk- en dorpsraden en betrokken maatschappelijke organisaties bij belangrijke beslissingen die de inrichting van de openbare ruimte betreffen vooraf om advies vragen. Dat geldt ook voor de meerjarenprogramma's voor het beheer en onderhoud van die openbare ruimte.
- 9.2 De communicatie met- en terugkoppeling aan de wijk- en dorpsraden verdient verbetering. Van belang is dat de gemeente tijdig terugkoppelt wat zij met de aanbevelingen gedaan heeft en als deze niet zijn overgenomen, waarom tot een andere keuze gekomen is.
- 9.3 In de dorpen wordt het woonklimaat versterkt door uitbreiding van woningbouw. Deze bouwprogramma's worden aanvullend op de bestaande basisplannen ontwikkeld en sluiten voor wat het de omvang, realisatietempo, vormgeving en situering betreft aan op de diverse eigen culturen.
- 9.4 Het CDA staat een actief doelgroepenbeleid voor als het gaat om woningbouw voor starters, senioren en studenten. De gemeente stimuleert vernieuwingen als kleinschalige woonvormen voor ouderen en andere woon/zorginitiatieven, zoals 'mantelzorgwoningen'. Voor de bestaande woningvoorraad wil het CDA positieve ontwikkelingen stimuleren, zoals meer mogelijkheden voor combineren van wonen en werken en het toestaan van woningaanpassingen als mensen zorg nodig hebben. Gestreefd moet worden naar (her)huisvestingsmogelijkheden van ouderen in de buurt of het dorp waar ze opgegroeid zijn.
- 9.5 Het CDA wil ruimte voor financieel haalbare woningen voor ouderen en jongeren om in hun eigen wijk of dorp te kunnen blijven wonen. Onze partij steunt projecten die met dit doel worden opgezet.
- 9.6 Op gebied van beheer en onderhoud van de stad is de afgelopen jaren een forse inhaalslag gepleegd. Ondanks dat, zal aan het beheer van de openbare ruimte continue aandacht moeten worden geschonken. De instelling van een Fonds voor de ontwikkeling van de openbare ruimte helpt om structureel middelen binnen de gemeentebegroting voor dit beleidsterrein uit te trekken.
- 9.7 Onkruidbestrijding en groenbeheer verdienen nog meer aandacht en moeten niet alleen op een milieuverantwoorde maar ook op een economische

- verantwoorde wijze worden uitgevoerd. De onderhoudsachterstand bij verhardingen van wegen, fietspaden en trottoirs dient in de komende bestuursperiode te worden weggewerkt. Veilige fiets-, wandel en rolstoelroutes, zeker naar scholen en andere openbare ruimtes en gebouwen, hebben voor het CDA een hoge prioriteit.
- 9.8 De veiligheid van de burger en het voorkomen van ongevallen dienen bij beheer centraal te staan.
 - 9.9 Het CDA wil wat betreft het beheer van de openbare ruimte de individuele burger op zijn eigen verantwoordelijkheid wijzen.
 - 9.10 Door de verwachte groei van het aantal inwoners kiest het CDA, in de lijn van de Structuurvisie, voor de bouw van 15.000 woningen, een uitbreiding met 250 hectare bedrijfsterreinen en 350.000 extra m² bruto vloeroppervlak (bvo) aan kantoorruimte, te realiseren medio 2020. In de nieuwe bestuursperiode dienen concrete doelen op weg naar die ambitie te worden geformuleerd. In ieder geval past daarin een inhaalslag op gebied van betaalbare woningen: 1800 woningen, eengezinswoningen of appartementen met een maximumverkoopprijs van € 175.000 dienen in de periode 2010-2014 te worden gerealiseerd.
 - 9.11 De bouwlocaties CSM-terrein en Havenkwartier worden in ontwikkeling genomen, waarbij overleg met bewoners en bedrijven tot een ambitieus en voor Breda herkenbaar ontwerp moet leiden.
 - 9.12 Over de bouwlocatie boven de Bredestraat moet in de nieuwe bestuursperiode worden besloten. Blijkt ontwikkeling van die locatie niet haalbaar (economisch of maatschappelijk), dan zal het onontkoombaar zijn meerdere locaties voor hoogbouw te realiseren, waarbij het karakter van het historisch stadscentrum inclusief de Grote Kerk en het karakter van de Bredase dorpen dient te worden gerespecteerd.
 - 9.13 (Toekomstige) eigenaren en huurders van woningen moeten meer invloed en zeggenschap krijgen bij het ontwerp en de realisatie van nieuwbouw.
 - 9.14 De gemeente ondersteunt (collectief) particulier opdrachtgeverschap en bouwen in eigen beheer door gerichte maatregelen, zoals het aanbieden van vrije kavels, het geven van advies en begeleiding en korting op leges. Met name 'kleine' bouwlocaties in dorpen en wijken komen daarvoor in aanmerking.
 - 9.15 Het CDA blijft woningcorporaties aanspreken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid in investeren in woningen en omgeving. Renovatie en sloop van woningen vinden plaats op basis van gezamenlijke afspraken tussen de gemeente Breda en de drie woningcorporaties.
 - 9.16 Ook over de aan- en verkoop van corporatiewoningen maakt de gemeente afspraken met woningcorporaties.
 - 9.17 Met corporaties worden afspraken nagekomen voor de huisvesting van mensen die onder de generaal pardonregeling asielzoekers vallen en woonachtig zijn in Breda.
 - 9.18 De gemeente formuleert een actief beleid ter voorkoming van langdurige leegstand en kraken.

- 9.19 Het ingezette beleid ten aanzien van uitbreiding / inbreiding en revitalisering van bedrijfsterreinen dient voortvarend te worden uitgevoerd om de positie van Breda als belangrijke vestigingsplaats te behouden en te versterken.

Ruimtelijke ordening

Het CDA wil:

- *een verbeterde dienstverlening van de gemeente bij ruimtelijke ordeningszaken (vergunningverlening);*
- *1.800 woningen bouwen met een maximale koopprijs van 175.000,-;*
- *het onderhoud van de openbare ruimte inlopen en op niveau houden;*
- *een 'Fonds openbare ruimte';*
- *wijk- en dorpsraden vroegtijdig betrekken in nieuwe ontwikkelingen;*
- *onkruidbestrijding niet alleen milieuvriendelijk, maar ook kosteneffectief uitvoeren;*
- *voldoende ruimte voor woningbouw en bedrijventerreinen;*
- *een besluit over bouwen aan de Bredestraat (Breda-Noordoost)*

10. Onderwijs

Kwalitatief goed onderwijs is een basisbehoefte voor de samenleving. Voor het CDA staat de school echter voor meer dan alleen een gebouw waar onderwijs gegeven wordt. Het is de plaats bij uitstek waar kinderen en jongeren sociale vaardigheden leren, waar waarden en normen worden overgedragen en waar jongeren uitgedaagd worden om hun talenten te ontwikkelen. De school moet voor leerlingen een veilige plek zijn waar zij zich thuis kunnen voelen en waar oog is voor de diversiteit tussen culturen en waar normen en waarden worden overgedragen. Het CDA hecht daarom veel waarde aan het bijzonder onderwijs. Ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat scholen aan de kwaliteitseisen kunnen voldoen en dat jongeren goed voorbereid worden op hun toekomst. Het is van belang om nog meer te investeren in overleg met partners in het veld. Het CDA is er trots op dat Breda groeit als kennisgemeente. Het ruime aanbod aan MBO, HBO en universitair geaccrediteerde opleidingen maakt Breda aantrekkelijk voor studenten, nieuwe inwoners en bedrijven. Om de positie van Breda hierin te blijven doorontwikkelen is ook nu het onderhouden van relaties en het versterken van de verstandhouding tussen overheden, onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, corporaties en studentenorganisaties van groot belang.

- 10.1 De gemeente heeft een zorgplicht om kwalitatief goede onderwijshuisvesting in het basis- en voortgezet onderwijs te realiseren. Vooral het basisonderwijs krijgt de komende jaren prioriteit. Daarnaast heeft Breda als centrumgemeente ook een verantwoordelijkheid als het gaat om de beroepsopleidingen. Het CDA pleit ervoor om de onderwijsinstellingen in een vroeg stadium bij beleidsontwikkeling te betrekken. Maak als gemeente gebruik van de expertise die er al is in het onderwijsveld. Hierbij streeft het CDA dan ook naar interactieve beleidsvorming.
- 10.2 De afgelopen jaren is er, mede door het initiatief van het CDA, hard gewerkt voor draagvlak voor het vestigen van een internationale school in Breda. De basis hiervan is gelegd, maar de school staat er nog niet. Het CDA zal zich ervoor inspannen dat binnen de komende raadsperiode de internationale school er echt staat.
- 10.3 Voor het CDA is de basisschool een basisvoorziening voor de wijk en moet deze een afspiegeling zijn van de eigenheid van de wijk of dorp. Ieder kind moet passend onderwijs kunnen krijgen in de eigen omgeving. Het CDA pleit er dan ook voor om in het huisvestingsprogramma hiervoor oog te hebben.
- 10.4 Scholen hebben een wettelijke verantwoordelijkheid om voor- en naschoolse opvang aan te bieden. Scholen kunnen dit niet alleen. Daarvoor is ondersteuning van de gemeente op het gebied van huisvesting nodig. Voor het CDA is dit een vanzelfsprekendheid. Voor het CDA staan er aan het einde van de raadsperiode geen kinderen op de wachtlijst voor kinderopvang.
- 10.5 Voor het CDA is het belangrijk dat leerlingen veilig naar school kunnen. De fysieke omgeving rondom scholen zal daarom dan ook de nodige extra aandacht krijgen.

- 10.6 Een school is meer dan alleen een onderwijsinstituut. De school krijgt in groeiende mate een centrumfunctie in de wijk waarin verschillende functies gecombineerd worden. Het CDA wil deze ontwikkeling in de vorm van Multifunctionele Accommodaties of waar mogelijk Brede Scholen ondersteunen, waarbij wel de eigen identiteit van de samenwerkende scholen gewaarborgd moet blijven. Daarbij is het CDA van mening dat de gemeente in de ontwikkeling van Brede Scholen een sterke regierol moet voeren om maatschappelijke partijen bij elkaar te brengen en om in gezamenlijkheid ouderparticipatie te bevorderen.
- 10.7 Voor het CDA is en blijft het onacceptabel dat jongeren zonder startkwalificatie van school gaan. De relatie tussen de VO- en MBO-scholen moet versterkt worden, zodat leerlingen via een doorlopende leerlijn blijven doorstuderen. Om stages aan te kunnen blijven bieden, om jongeren uitzicht te bieden op een baan en om veranderende eisen uit het beroepenveld te kunnen vertalen in de opleiding, moet de betrokkenheid van het bedrijfsleven versterkt worden.
- 10.8 Breda is een groeiende (inter)nationale studentenstad met ambities. Om deze ambities waar te kunnen maken zijn voorzieningen als studentenhuisvesting, goede studievoorzieningen en werken buiten studietijd nodig. Om dit te kunnen realiseren is het CDA voorstander van een zichtbare regierol van de gemeente om partijen (onderwijs, corporaties en bedrijfsleven) bij elkaar te brengen.
- 10.9 Het CDA pleit voor één contactpunt bij de gemeente voor het onderwijs.

Onderwijs

Het CDA wil:

- *een goed huisvestingsprogramma voor het (basis)onderwijs;*
- *de Internationale school in de komende jaren gerealiseerd zien;*
- *onderwijsinstellingen meer bij het beleid betrekken;*
- *de wachtlijsten voor kinderopvang wegwerken;*
- *multifunctionele accommodaties of 'Brede scholen' ondersteunen;*
- *meer voorzieningen voor Breda als studentenstad*

11. Bestuur, Middelen, Organisatie en Dienstverlening

- 11.1 De gemeentelijke begroting is nog te ondoorzichtig. Sturen op kengetallen ontbreekt nog en op welke wijze de efficiënte inzet van het ambtelijk apparaat kan worden getoetst is niet helder. Daarnaast dient er een heldere meerjaren investeringsbegroting te komen, waarin ook de wijk- en dorpsraden inzicht kunnen krijgen in de planning van hun wensenlijst, indien deze niet zijn afgewezen. Het elk jaar opnieuw opsommen van het wensenpakket dient nu echt tot het verleden te behoren. Tevens moet de post reserves inzichtelijk worden qua besteding in de tijd.
- 11.2 Om onverwachte overschrijdingen in het uitvoeringsproces te voorkomen dient er periodiek een inzichtelijke financiële toetsing te komen. Er komen strakke projectprocedures. De huidige economische situatie kan vragen om investeringen op kortere termijn en in dat geval dient dit financieel inzichtelijk gepresenteerd te kunnen worden.
- 11.3 De lastendruk blijft op het huidige peil en mag inflatiecorrectiefactor niet overschrijden. Ook in de komende periode zullen keuzes moeten worden gemaakt, zodanig dat de lastendruk voor de burger op het huidige niveau blijft.
- 11.4 Er moet meer energie gestoken worden in het verkrijgen van subsidies uit 'Brussel'.
- 11.5 Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf moet op orde gebracht worden. Het college doet daarvoor nog in 2010 een voorstel aan de raad.
- 11.6 Communicatie met Wijk- en Dorpsraden. Ook voor komende periode moet een helder en door de gemeenteraad geaccordeerd communicatieplan worden ingevoerd. De opgestelde nota "De regels van het spel" dient te worden geëvalueerd. Helder moet zijn wat de mogelijkheden en onmogelijkheden voor deze raden zijn, zodat het altijd aanwezige te hoge verwachtingspatroon zo nodig kan worden bijgesteld. De uit te voeren evaluatie zou kunnen leiden tot een fundamentele discussie of de huidige opzet van wijk- en dorpsraden in de komende periode moet worden gehandhaafd.
- 11.7 De dienstverlening van de gemeente richting de burger moet worden verhoogd.
- 11.8 Een integrale benadering vanuit de gemeente. Van functie naar procesdenken.
- 11.9 Procedures moeten versnellen en effectiever.
- 11.10 Meer meedenken met de ondernemer / burger. ("ja, tenzij i.p.v. nee")

- 11.11 Goede waarde en normen hanteren in de dienstverlening. Dat betekent bijvoorbeeld heel simpel dat vragen van burgers en ondernemers een snel antwoord verdienen.
- 11.12 Verbetering / efficiency van het ambtelijk apparaat. Hierbij kan het rouleren van beleidsmakers een hulpmiddel zijn.
- 11.13 Focussen op kerntaken: Onderzocht zou moeten worden of outsourcing van gemeentelijke taken kan bijdragen aan verbetering van de efficiency. Hier geldt wel dat eerst de financiële consequenties van dit voorstel inzichtelijk moeten worden gemaakt alvorens definitieve voorstellen kunnen worden geformuleerd.
- 11.14 Vergrijzing van het ambtenarenapparaat zou kunnen leiden tot maatregelen om de arbeid verdergaand te digitaliseren. In de komende bestuursperiode worden de mogelijkheden onderzocht.

Bestuur, middelen en organisatie:

Het CDA wil:

- *Dat de gemeentelijke dienstverlening naar de burger wordt geïntensiveerd;*
- *de communicatie met Wijk- en Dorpsraden optimaliseren;*
- *de gemeentelijke begroting meer doorzichtig maken en gestuurd op kengetallen;*
- *meer aandacht geven aan de efficiëntcy van het ambtelijk apparaat;*
- *het lastenniveau op het huidige peil houden;*
- *procedures versnellen.*